

ARAŞTIRMA MAKALESİ

SAĞLIK ÇALIŞANLARININ KIZAMIK, KIZAMIKÇIK, KABAKULAK VE SUÇİÇEĞİ ENFEKSİYONLARI İLE KARŞILAŞMA DURUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

THE EVALUATION OF EXPOSURE STATUS AGAINST THE MEASLES, MUMPS, RUBELLA AND THE VARICELLA ZOSTER VIRUS INFECTIONS AMONG HEALTHCARE WORKERS

Meltem Zencir¹, Fatma Bal¹, Muharrem Güler¹, Banu Karaca¹, Buket Topçu²
Meltem Avcı¹, Selma Tosun¹

¹İzmir Bozyaka Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Kliniği, İzmir

²İzmir Bozyaka Eğitim ve Araştırma Hastanesi Kalite Yönetim Birimi sorumlusu, İzmir.

ÖZET

Bu çalışmada, sağlık çalışanlarının kızamık, kızamıkçık, kabakulak ve suçüçeğı enfeksiyonları ile karşılaşma durumlarının ve bu hastalıklarla ilgili aşılama hikayelerinin öğrenilmesi amaçlanmıştır. İzmir Bozyaka Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde 151 sağlık çalışanına konu ile ilgili olarak bir anket çalışması yapılmıştır. Ankete katılan 151 sağlık çalışanının 120 (%79.4)'si hemşire, 31'i diğeri (23 hekim, 8 temizlik personeli) sağlık çalışanıydı. Çalışanların 118 (%78)'i kadın, 33 (%12)'ü erkekti. Ortalama yaş 36 ± 8.2 (19-58) idi. Ankete katılanlarda kızamık, kızamıkçık, kabakulak ve suçüçeğı enfeksiyonlarını geçirme oranları sırasıyla; %45, %15.5, %58 ve %61 olarak bulunmuştur. Aşılama oranları kızamık için %4, kızamıkçık için %5.5, kabakulak için %3 ve suçüçeğı için %8 olarak saptanmıştır. Sonuç olarak bu çalışmada sağlık çalışanlarının büyük çoğunluğunun bu hastalıkları geçirip geçirmediğini hatırlamadıkları saptanmıştır. Ayrıca bu hastalıklara karşı aşılama oranlarının oldukça düşük olduğu bulunmuştur. Bu nedenle sağlık çalışanları bu konunun önemi hakkında bilgilendirilmeli ve bağışıklık durumları belirlenmeli ve uygun bireylerde aşılama yapılmalıdır.

Anahtar kelimeler: Kızamık, kızamıkçık, kabakulak ve suçüçeğı enfeksiyonları, sağlık çalışanı, bağışıklama

Yazışma adresi:

Doç Dr. Meltem Avcı, İzmir Bozyaka Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Kliniği, İzmir

ABSTRACT

In this study we aimed to evaluate the exposure status against the measles, mumps, rubella and the varicella zoster virus infections and to learn history of vaccination about these diseases among healthcare workers. An interview schedule was applied to 151 healthcare workers in relation to the issue at Izmir Bozyaka Research and Training Hospital. Of 151 participants, 120 (79.4 %) were nurses and 31 (20.6 %) were other (23 doctors, 8 cleaning staff) healthcare workers. Of the workers 118 (78%) were women, 33 (12%) were men. The mean age was 36 ± 8.2 (19-58). The rates of having measles, rubella, mumps, and varicella history were found 45 %, 15.5 %, 58 %, and 61 %, respectively. The rates of vaccination were 5% for measles, 5.5% for rubella, 3% for mumps, and 8% for varicella. In conclusion, in this study it was found that the majority of healthcare workers could not remember whether they had suffered from these diseases. Also the rate of vaccination was determined to be rather low. Therefore, healthcare workers should be informed about the importance of this issue, confirm the immune status of medical staff and vaccinations should be made in appropriate individuals.

Keywords: Measles, mumps, rubella and the varicella zoster virus infections, healthcare workers, vaccination

GİRİŞ

Kızamık, kızamıkçık, kabakulak (KKK) ve suçiçeği enfeksiyonları sağlık çalışanları için risk oluşturan, bulaştırıcılıkları yüksek olan viral enfeksiyon hastalıklarıdır. Aşıyla önlenemeyen hastalıklar olmalarına rağmen görülme sıklıkları azalma eğiliminde olmakla beraber ülkemizde de dünyada da görülmeye devam etmektedirler(1). Bu hastalıkların erişkin yaşta daha ağır seyretmeleri nedeniyle korunma için asıl önerilen çocukluk çağında aşılama programıdır. Ülkemizde 2013 yılı içerisinde çocuk aşı takvimine alınan hepatit A ve suçiçeği aşısının ardından 2014 yılında rotavirus aşısının da rutin aşılama programına alınması planlanmaktadır. Bununla birlikte henüz erişkinler için düzenli bir bağışıklama programı olmadığından ve çoğu zaman konuyla ilgili yeterli bilgilendirme yapılmadığından erişkin bağışıklaması ülkemizde hala istenen düzeyde değildir. Yakın zamanda çok sayıda çocuk ve erişkin kızamık olgularının görülmesi erişkin aşılamanın önemini bir kez daha göstermiştir. Sağlık çalışanları normal popülasyona göre daha yüksek risk altında olduğundan ve bu tür bulaşıcı enfeksiyonların yayılmasında kaynak oluşturduğundan CDC (Centers for Disease Control and Prevention) tarafından tüm sağlık çalışanlarının KKK ve suçiçeği immünizasyon programına alınması önerilmiştir (2).

Bu çalışmada, hastanede görevli sağlık çalışanlarının kızamık, kızamıkçık, kabakulak ve suçiçeği enfeksiyonları ile karşılaşma durumlarının kendi beyanlarına dayalı olarak belirlenmesi ve bu hastalıklarla ilgili aşılama hikayelerinin öğrenilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Sağlık çalışanlarının geçirdikleri enfeksiyon hastalıkları ile ilgili kayıtlar genellikle bulunmadığından veya bu hastalıklar daha çok çocukluk yaş grubunda geçirilmiş olduğundan çoğu zaman sağlık çalışanlarının bu hastalıkları geçirdiklerini ispatlayan bir kanıtları bulunmamaktadır. Bu nedenle de kişinin kendi hafızasına dayanarak ya da ailesinin verdiği bilgilere dayanarak hangi hastalıkların geçirildiği belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu çalışmada İzmir Bozyaka Eğitim ve Araştırma Hastanesinde çalışmakta olan sağlık çalışanlarına uygulanan bir anket formu ile kızamık, kızamıkçık, kabakulak ve suçiçeği geçirip geçirmediikleri ve bu hastalıklarla ilgili aşılama durumları sorulmuş ve çalışanların beyanlarına göre elde edilen bilgiler değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Uygulanan ankete 19-58 arası (36±8.2) olan toplam 151 sağlık çalışanı (120 hemşire, 23 doktor, sekiz diğer sağlık çalışanı) katılmıştır. Çalışanların 118 (%78)'i kadın, 33 (%12)'ü erkekti. Anket katılanların %7.3'ü lise, diğerleri üniversite veya yüksek okul mezunuydu. Ankette sorulan sorulara verilen yanıtlar Tablo 1'de gösterilmiştir.

Ankete katılanların her soruya cevap vermediği görülmüş ve verilen cevaplar arasında kendi içinde oranlama yapılarak değerlendirilmiştir. Anketimize katılanların %45'inin kızamık, %15.5'unun kızamıkçık, %58'inin kabakulak, %61'inin suçiçeği enfeksiyonunu geçirmiş olduğu öğrenilmiştir. Bunun yanında ankete katılan sağlık çalışanlarının %4'ü kızamık aşısı, %5.5'i kızamıkçık aşısı, %3'ü kabakulak aşısı, %8'i ise suçiçeği aşısı yaptırmış olduğunu belirtirken, %51'i kızamık, %79'u kızamıkçık, %39'u kabakulak, %31'i suçiçeği öyküsünü hatırlamadığını ifade etmiştir.

SAĞLIK ÇALIŞANININ BEYANI	KIZAMIK	KIZAMIKÇIK	KABAKULAK	SU ÇİÇEĞİ
Hatırlamıyorum	68 (%51)	100 (%79)	49 (%39)	44 (%31)
Çocuklukta geçirmişim (ailem söyledi)	58 (%43)	18 (%14)	70 (%56)	84 (%58)
Erişkin yaşta geçirdim	2 (%2)	2 (%1.5)	2 (%2)	4 (%3)
Aşılandım	6 (%4)	7 (%5.5)	4 (%3)	12 (%8)
TOPLAM	134 (100)	127 (100)	125 (100)	144 (100)

Tablo 1: Sağlık çalışanlarının kızamık, kızamıkçık, kabakulak ve suçiçeği enfeksiyonlarını geçirme öyküleri (%)

TARTIŞMA

Sağlık çalışanlarının akut olarak geçirdiği enfeksiyon hastalıkları, hem kendilerini hem de bakım verdikleri hastaları yakından ilgilendirmektedir. Ancak bu enfeksiyon etkenleri ile karşılaşma durumunu anlamayı sağlayacak serolojik tetkikler her hastanede yapılamamaktadır. Bu nedenle sağlık çalışanlarının kendilerinin veya ailelerinin hatırlaması esasına dayanarak, geçirilen enfeksiyon hastalıkları hakkında fikir edinmeye çalışılmaktadır. Çalışmamızda sağlık çalışanlarının büyük çoğunluğunun bu hastalıkları geçirip geçirmediğini hatırlamadıkları gözlenmiştir. Suçiçeği (%58) ve kabakulak (%56) geçirme durumlarının daha çok aile tarafından bildirildiği ve diğerlerine göre yüksek oranda hatırlanmakta olduğu gözlenmiştir. Bu iki hastalığın klinik bulguları daha net hatırlanabilir olduğu için muhtemelen hatırlanma oranları daha yüksek bulunmuştur. Manisa'da yapılan bir çalışmada(3) 178 sağlık çalışanının %55'i kabakulak geçirdiğini hatırladığını, %10.4'ü de aileleri tarafından geçirdiklerinin söylendiğini belirtmişlerdir. Suçiçeği açısından da yine 178 sağlık çalışanının %57'si hastalığı geçirdiğini hatırladığını ifade etmiş, %17.6'sı da aile öyküsüne göre geçirdiklerini belirtmişlerdir.³ Çalışmamızda en az hatırlanan hastalığın kızamıkçık olduğu ve kişilerin %79'unun kızamıkçık geçirip geçirmediğini hatırlamadıkları belirlenmiştir. Sağlık çalışanlarının bu hastalıklarla karşılaşma durumlarını gösteren serolojik tetkikleri olmadığından hatırlama ile ilişki değerlendirilememiştir.

Son yıllarda Sağlık Bakanlığı, sağlık çalışanlarına uygulanmak üzere hepatit B dışındaki bazı aşıları da ücretsiz olarak sağlamakta ve hepatit A, kızamık kızamıkçık kabakulak ve suçiçeği aşılarını da seronegatif sağlık personeline uygulamaktadır. Buna rağmen anketimize katılanlar arasında bu aşılarla aşılandığını ifade eden grubun oldukça düşük oranda olduğu görülmüştür. Ziegler ve ark.'nın (4) sağlık çalışanlarındaki kızamık duyarlılığını değerlendirdikleri bir çalışmada personelin %23'ünün hastalığı geçirip geçirmediğini, %35'inin de aşılama öyküsünü hatırlamadığı belirlenmiştir. Alp ve ark.'nın (5) 1255 sağlık çalışanı üzerinde

yaptığı bir çalışmada ise kızamık, kızamıkçık, kabakulak ve suçiçeği geçirme öyküsünün pozitif prediktif değerleri sırasıyla %96, %100, %93, %98; negatif prediktif değerleri ise sırasıyla %13, %5, %17, %2 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada sağlık çalışanları kızamık için %94, kızamıkçık için %97, kabakulak için %90 ve suçiçeği için %98 oranında bağışık olarak saptanmıştır. Çelikbaş ve ark.'nın 363 sağlık çalışanı ile yaptıkları bir başka çalışmada da suçiçeği öyküsünün pozitif prediktif değeri %100 iken KKK öyküsünün pozitif prediktif değeri %92 olarak bulunmuştur. Yapılan değişik çalışmalarda aşılama durumlarını bilmeyen sağlık çalışanlarının bağışıklık durumuna bakılmaksızın KKK aşısı ile aşılması maliyet etkin bulunmuştur (7, 8). CDC tarafından da KKK için aşılama öncesinde serolojik tarama yaparak duyarlı olanların tespit edilmesinin gerekli olmadığı, duyarlı olduğu düşünülen veya duyarlı olma ihtimali olan tüm sağlık personelinin aşılması gerektiği vurgulanmaktadır (2). Bununla birlikte suçiçeği aşısının pahalı olması ve suçiçeği geçirme öyküsünün pozitif prediktif değerinin %100'e yakın olması nedeniyle duyarlı olabileceği düşünülen kişilerin immunitésinin öncelik le serolojik olarak incelenip, daha sonra gerektiğinde aşılmasının daha maliyet etkin olduğu bildirilmektedir (6-8).

SONUÇ

Çalışmamızda sağlık çalışanlarının büyük çoğunluğunun bu hastalıkları geçirip geçirmediğini hatırlamadıkları ve bu aşılarda aşılandığını ifade eden grubun oldukça düşük oranda olduğu görülmüştür. Sağlık Bakanlığı 2011 Ocak ayından beri sağlık çalışanlarına uygulamak üzere kızamık kızamıkçık kabakulak üçlü aşısı ve suçiçeği aşısını hastanelere ücretsiz olarak göndermektedir. Ancak buna rağmen hastanemizde bugüne kadar hiçbir sağlık çalışanı KKK ve suçiçeği aşısı yaptırma talebinde bulunmamıştır. Bu da sağlık çalışanlarının bu aşılardan erişkin yaşta yapılması konusunda henüz bir alışkanlık kazanamadıklarını düşündürmektedir. Yaptığımız anket çalışmasında sorgulanan bu enfeksiyon hastalıkları hem genç yaştaki seronegatif sağlık

çalışanlarında akut enfeksiyona yol açabilenleri hem de akut enfeksiyon geçirirken hastalara bulaşma riski açısından önemlidir ve personel sağlığı çalışmaları kapsamında değerlendirilmeleri ihmal edilmemelidir; seronegatif çıkan sağlık çalışanları da aşı programına alınmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Guris D, Bayazit Y, Ozdemirer U, Buyurgan V, Yalniz C, Toprak I, et al. Measles epidemiology and elimination strategies in Turkey. *J Infect Dis* 2003;187:S230-4.
2. Centers for Disease Control and Prevention. Immunization of health-care workers: recommendation of the Advisory Committee on Immunization Practices (ACIP) and the Hospital Infection Control Practices Advisory Committee (HICPAC). *MMRW Recomm Rep* 1997;46(RR-18):1-42.
3. Tosun S, Devenci S, Kaplan Y, İsbir B, Yılmaz T. EKMUD Kongresi, 24-28 Ekim, Ankara, s 259, p 170.
4. Ziegler E. Prevalence of measles susceptibility among healthcare workers in a UK hospital. Doesthe UK need to introduce a measles policy for its healthcare workers? *Occ Med* 2003;53:398-440.
5. Alp E, Cevahir F, Gökahmetoglu S, Demiraslan H, Doganay M. Prevaccination screening of health-care workers for immunity to measles, rubella, mumps, and varicella in a developing country: What do we save? *J Infect Public Health* 2012; 5: 127-132.
6. Celikbas A, Ergonul O, Aksaray S, Tuygun N, Esener H, Tanir G, et al. Measles, rubella, mumps, and varicella seroprevalence among healthcare workers in Turkey: Is prevaccination screening cost-effective? *Am J Infect Control* 2006;34:583-7.

7. Giri P, Basu S, Farrow D, Adishes A. Cost-effectiveness analysis of MMR immunization in healthcare workers. *Occup Med (Lond)* 2013;63:422-4.

8. Chodick G, Ashkenazi S, Livni G, Lerman Y. Cost-effectiveness of varicella vaccination of healthcare workers. *Vaccine* 2005;17;23:5064-72.

Yazının alınma tarihi: 09.08.2014
Kabül tarihi: 19.09.2014
Online basım: 01.10.2014